

‘Wij allen nu, die met onbedekt gezicht de Heer aanschouwen als in een spiegel, worden van gedaante veranderd naar hetzelfde beeld.’

Voor Paulus is Jezus van Nazaret met de jaren meer en meer zijn dieperliggend spiegelbeeld geworden waarin hij zeker is van zijn ware (diepere) aangezicht. Als Paulus zich van dit spiegelbeeld wegdraait, onttrekt hij zich aan de kern van zijn mens-zijn. Niet alleen omdat de persoon van Jezus hem de sleutel biedt tot zijn eigen innerlijke en creatieve leven maar ook omdat hij beschikbaarheid is en een manier is om liefde te leren en te ervaren in zijn zoekend geloofsleven. Of nog anders gezegd Paulus herkent in zichzelf het goede dat ook in Jezus leefde en verlangt daarom méér op hem te gelijken.

Zo moedig ik ook onze mensen aan om hun dieperliggend en ware spiegelbeeld terug te ontdekken los van het diep getekende gelaat waarmee ze soms binnenkomen of jarenlang in de gevangenis verblijven. En zo hun ware dieperliggende gelaat terug vinden en te aanschouwen dat heel wat gemeenschappelijk heeft met het aangezicht van Jezus die ze dikwijls op een uitvergroete prent in hun cel hebben hangen.

Graag wil ik deze inleiding beëindigen met de volgende overweging: Bij dat alles overkomt het ons natuurlijk ook af en toe dat we teleurgesteld zijn in onszelf of in onze medemensen, collega's op het werk, in de Kerk, enz... Wel laat dit oude chassidische verhaal dan tot troost wezen:

“zei een rabbi tegen zijn leerlingen: ik heb een mooie gedachte gekregen. Ik ga een boek schrijven over de volmaakte mens. De leerlingen waren opgetogen. 's Anderendaags ontmoetten zij de rabbi weer.

*Ik heb een nog veel mooiere gedachte gekregen zei de rabbi:
ik ga het boek niet schrijven.*

*Lezing Leo de Weerd
1 oktober 2022 bij DEZINNEN in Den Haag*

DEZINNEN

katholiek netwerk voor inspiratie en dialoog

Teksten 1 oktober '22

*In dit boekje de teksten van: Het welkomstwoord van David Remkema, voorzitter van Stichting DEZINNEN en de Inleiding van Leo de Weerdt Sj Bij gelegenheid van de viering van het 20 jarig bestaan van DEZINNEN/De Boskant op 1 oktober 2022 in de Christus Triumfatorkerk te Den Haag.
Samenstelling: Theo Wierema*

De Boskant & DE ZINNEN: 20 jaar onderweg

Twintig jaar geleden vond de geboorte plaats van De Boskant. Binnen deze beeldspraak was de Katholieke Kerk de moeder en de seculiere en (post)moderne samenleving de vader. De Boskant stond onder invloed van beide ouders. Hoewel ik in die beginjaren de Boskant van enige afstand volgde, zag ik wel dat De Boskant zich op geheel eigen wijze ontwikkelde. De Boskant bestond uit een hechte, levendige en

vierende gemeenschap, een uitdagend programma rond theologie, filosofie, cultuur en spiritualiteit dat allerlei mensen trok en een aantrekkelijk gebouw in het hart van de stad. De Boskant zocht een eigen weg zonder zich op enigerlei af te zetten tegen haar moeder of haar vader.

Binnen de gekozen beeldspraak is de Boskant door de moeder het huis uitgezet. We raakten zowel het gebouw en de naam als de financiering van een eigen werknemer kwijt. Dit ingrijpende verlies leidde tot de oprichting van DEZINNEN (2015).

want “hun ogen waren verblind”... Is dat niet één van de paradoxen van ons leven? Wanneer we ergens vastzitten in onze diepste noden is de Heer daar, Hij trekt met ons mee, maar wij zijn zó verblind door die noden. We gaan er zó in op, we zitten er zó in vast, dat wij blind worden voor elk teken van hoop dat ergens vandaan komt.

Maar Jezus laat zich door hun verblindings niet tegenhouden. Hoe gaat Hij te werk? Wel, eerst vind Hij een middel om ze gewoon te laten uitpraten. Ze moeten heel hun verhaal kwijt.

Hij luistert aandachtig.

Daarna gaat Hij hun verhaal hénemen, daar waar het vastgelopen is:

- hun leven van de laatste jaren

- de dromen die ze gekoesterd hadden...

Dat alles herneemt Hij.

Maar Hij plaatst het in een veel ruimer perspectief.

Het perspectief van het wereldgebeuren, van de heilsgeschiedenis.

Zodat hun leven opgenomen wordt in die grote beweging die hun overstijgt ...ergens in dat grote heilsplan van God een plaats krijgt.

Zo hadden zij hun leven nog nooit bekeken!

En terwijl Hij dat alles op die manier met hen herneemt

voelen zij dat hun hart terug aan het branden gaat.

Misschien wil die man (Jezus), zo zeg ik dan, ook hier in de gevangenis ons eigen verhaal met ons terug opnemen? Helpen om het te herlezen in een veel ruimer perspectief. Een perspectief waar Hij wellicht ook iets mee te maken heeft? En misschien geraakt dan diep in ons het hart terug aan het branden? Mocht dit toch tijdens dit moeilijk verblijf ook een stukje bewaarheid worden door onze gesprekken, activiteiten en contacten heen.

Een tweede tekst die me inspireert en die ik graag deel in het gevang gaat over ons spiegelbeeld. Een spiegel liegt niet. En daar kan je nu tevreden mee zijn of niet... Maar in ieder geval zien we ons spiegelbeeld met het jaar ouder worden. Voor de spiegel staan en jezelf dieper in de ogen kijken... Paulus schrijft aan de Korintiërs (3,17-18):

goede omschrijving van wat een aalmoezenier in de gevangenis probeert te doen. Hij/zij kijkt en luistert naar datgene waarin de gedetineerde (nog) gelooft. Gelooft hij/zij nog in zichzelf, in zijn medemens, in de samenleving, in God... En zo proberen we de ander beter te leren kennen en van daaruit met hen op weg te gaan...

Op weg gaan met gedetineerden in de gevangenis... Daarbij vertel ik hen wel eens het verhaal van de EMMAUSGANGERS en vergelijk het met het traject dat we er doorlopen met hen die er verblijven.

Twee mensen trokken weg, de stad uit
weg uit hun gewone doen en laten,
weg ook van de plaats waar het voor hen
allemaal verkeerd was gelopen.

Weg ook uit de opgestapelde spanning
die al wat gebeurd was had meegebracht.

Ze namen afstand, letterlijk en ook fysisch....

Terug wat op adem komen en hun leven
van op een beetje afstand bekijken
en zo zichzelf, hun échte zelf,
op die manier wat terug vinden...
Hun leven van op afstand bekijken.

Maar ja, hun leven... daar waren ze wel serieus over ontgoocheld.
Het was allemaal op een mislukking uitgelopen.

Ze waren diep ontgoocheld
en die ontgoocheling moesten ze kwijt.
“Wij die gehoopt hadden” zeggen ze
Het ging allemaal zo mooi zijn!
Maar die hoop ligt nu aan flarden.
Zij staan op de rand van de wanhoop.

Gelukkig komt daar iemand voorbij die met hen mee optrekt. Iemand die hun ontgoocheling zal opvangen dat gevoel, die vraag van... “waar kan het nog naartoe met mijn leven”? Zij herkennen die man niet:

Een kleine stichting die met bescheiden middelen de nalatenschap van De Boskant probeerde voort te zetten, met Theo Wierema als inspirerende trekker.

DEZINNEN vond onderdak in deze Christus Triumfatorkerk. Bij het zestig jarig bestaan van deze kerk vertelde ds. Jaap van den Akker dat het gebouw en de naam van buiten gezien heel robuust lijken. Maar het gebouw voelt voor wie eenmaal binnen is warm en gastvrij. Hij herinnerde er ook aan dat de triomf verwijst naar het leven, het lijden, de dood en de opstanding van Jezus. Jezus werd behandeld als een tot slaafgemaakte. Wij herkennen deze karakterisering ten volle.

Ondanks het feit dat het bisdom – de moeder – afstand nam van De Boskant en dus ook DEZINNEN, wilden en konden wij geen afstand nemen van de katholieke traditie. Terugkijkend is het eerder zo dat deze afstand juist bijdroeg aan een hernieuwde doordinking van de katholieke of christelijke identiteit van DEZINNEN. Onze uitdaging luidt: Hoe kunnen we leren en leven vanuit de christelijke traditie in deze seculiere en individualistische tijd? We plaatsen ons in deze zoektocht. We nemen ook afstand van allerlei vluchtwegen. We willen geen sekte zijn die zich afkeert van de samenleving; we willen ook niet vluchten in allerlei maatschappelijke activiteiten, hoe belangrijk deze ook kunnen zijn. We zoeken het ook niet in een gelikt aanbod op de markt van welzijn en geluk. Onze zoektocht staat in het teken van ontvankelijkheid, ons laten gezeggen, contemplatie en navolging.

Het is een zoektocht, we zoeken onze weg te midden van alle onrust en lawaai van deze tijd. We hebben geen stip op de horizon of een te realiseren doel. We zijn ook niet verzekerd van succes, sterker we vormen een kwetsbare gemeenschap.

Ons programma staat in het teken van deze zoektocht. Af en toe zullen we nog een spreker of spreekster van naam uitnodigen, dus van het kaliber van Tomas Halik, Rowan Williams, Timothy Radcliff of Christian Wiman. Ook laten we ons af en toe informeren over de ontwikkelingen in deze postseculiere tijd, zoals Cees Zweistra, Hartmut Rosa en anderen dat de afgelopen 20 jaren deden. DEZINNEN

werkt ook samen met de Haagse parochies rond een vernieuwende podcastserie en met de Protestantse Kerk Den Haag met een leerhuis over neoliberalisme. Het hart van DEZINNEN ligt bij de gemeenschap, die vierend, lezend en biddend Jezus probeert na te volgen in deze tijd en op deze plaats. Wat dat betreft mogen we ook uitkijken naar de publicatie van *De dag is van Jou*. Rond deze kleine gemeenschap bewegen zich lichte gemeenschappen rond lezingen en andere activiteiten.

Vandaag kijken we in dankbaarheid terug op de 20 jaar van De Boskant en DEZINNEN. Soms lijkt de weg die we volgende misschien op een labyrint. Daarin lijkt die weg op het leven zelf. En dat is precies wat we willen; een relevante weg gaan. Vol vertrouwen vervolgen we vandaag, morgen en alle dagen die ons gegund zijn deze weg.

David Renkema, 1 oktober 2022

Waar zie ik (vandaag) God aan zet, waar gebeurt Hij : ervaring en geloven?

“Geloof” en “engagement” of geloven en zich ook daadwerkelijk engageren gaan van oudsher samen in de Christelijke traditie. Er heeft nooit een tegenstelling bestaan tussen “dienst aan God” en “inzet voor de medemens”. Daarom zou je kunnen stellen dat de inzet of de dienst aan de medemens godsdienst is omdat vanuit de christelijke traditie God zich niet laat dienen los van zijn schepping en zijn schepselen maar juist door hen en in hen. Elke mens en in het bijzonder de kleine, de zwakke de wees en de weduwe zijn degene waarmee de Bijbelse God zich laat identificeren “ wat je voor één van deze kleinen hebt gedaan heb je voor mij gedaan” lezen we in het evangelie.

Als dus ons geloofszoeken authentiek is zal de inspiratie die we er in op doen ons bewegen om vanuit de stilte van het gebed of vanuit de

men en stond er op een bepaald moment een wegwijzer zoals er honderden aan de kant van de weg staan. Banaal voor iedereen. Deze wegwijzer speelde echter een belangrijke rol in mijn leven. Hij gaf de naam van een dorp aan: “Choisy-la-Victoire” (klinkt als: kies de overwinning). Ik ben er nooit geweest in “Choisy-la-Victoire” maar ik ben het paneel nooit voorbij gereden zonder te luisteren naar het wijze advies: kies de overwinning, kies voor de overwinning in je leven... het was alsof de weg me dit advies inluisterde elke keer opnieuw wanneer ik langs het bord langs.

Er was in het leven een overwinning nodig om te kiezen. Maar over deze overwinning hoefde het verkeersbord niet uit te wijden noch ze te beschrijven. Het was voldoende om me eraan te herinneren. Het ging om de overwinning en er is er maar één en er zal er steeds maar één zijn in het leven, waar echter al onze aandacht voor nodig is om ze te laten geschieden... : namelijk wanneer je woorden de gedachten van je hart dreigen te verraden of wanneer de gedachten van je hart zich verraden weten door anderen kom dan in opstand blijf trouw aan jezelf en kies voor de overwinning! Sta op en laat je mogelijke angsten van je afvallen sluit je aan bij de waardigheid van je bestaan en kies voor de overwinning!”

En daar stond ik dan voor de poort van de gevangenis. Ik heb er de voorbije jaren ontelbare keren gestaan en telkens moest ik in mezelf ‘iets’ overwinnen.(zoals je dat waarschijnlijk ook wel overkomt wanneer je het ziekenhuis, bejaardenthuis of psychiatrische instelling binnenstapt).

Het levensverhaal van Jezus speelt binnen de gevangensmuren een belangrijke rol. Tegen een achtergrond waar schuld en gebrokenheid zichtbaar worden in mensen en hun levensverhaal, krijgt het evangelie een ongekende zeggingskracht en kunnen geloof en levensbeschouwing als een mogelijke reddingsboei voorkomen dat mensen ten ondergaan aan zichzelf of aan het harde detentie systeem.

“Door te kijken waarin hij gelooft kun je de mens beter leren kennen” zegt de filosoof en auteur Eric – Emmanuel Schmitt. En dat vind ik een

dingen die ons mogelijk ook iets vertellen over de weg die God met ons ging en gaat tot op vandaag. Althans dat is mijn ervaring.

In 'Gratitude' of dankbaarheid een dagboek van de auteur Charles Juliet (80j – spiritualiteit/psychologie en literatuur) las ik dat het de grootste opdracht is in een mensenleven om onszelf te leren toe te behoren. Hiermee wijst de auteur op de essentiële behoefte van de mens om één te worden met ons diepere zelf.

Dat gevoel van éénwording overvalt ons in zeldzame momenten. Denk maar aan een wandeling in de natuur of tijdens een muziekconcert of in de stilte van een kapel. Daarbij is het van essentieel belang dat we ons ontdoen van het oppervlakkige van datgene wat ons in het leven verstrooid of onrustig maakt of ons wordt opgedrongen maatschappelijk/sociaal om door te dringen tot die diepere goddelijke kern in ieder van ons. Pas wanneer we ons 'van binnen' volledig leeg maken wordt er verwachting in ons gewekt.

Herkenbaar, of niet soms? Ons (dagelijks)leven, zeker als pastores, als een spiritueel avontuur, een avontuur ook van een stuk bevrijding? Mij heeft het als aalmoezenier/pastor en als gelovig zoekend mens, vooral ook door het pastorale werk paradoxaal genoeg in een gevangenis, met de jaren tot een (innerlijk) 'vrijer mens' gemaakt...

Een hulp om daarin te groeien is het regelmatig omgaan met iemand die zelf echt vrij is. Dat is de bedoeling van het biddend omgaan met Jezus in het evangelie. 'Gelijk een koning in je hart mogen worden'- Schreef Johannes Climacus, een Syrische kluisenaar. Weliswaar bescheiden maar je toch bewust zijnde van je persoonlijke waardigheid. Beiden zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden in het leven van de gelovig zoekende mens. Bescheidenheid en een zeker besef van waardigheid ondersteunen maar temperen ook.

In een essay over de vreugde geschreven door Emmanuel Godo las ik volgende schitterende passage die ik sterk herken en graag deel omdat ze me van toepassing lijkt op het leven van ieder spiritueel zoekend mens: "Toen ik jong was" - zo schrijft de auteur - "diende ik met de wagen meerdere keren per maand de weg naar Rijsel te ne-

liturgie terug de stap te zetten naar de wereld toe naar het gewone alledaagse leven. Want daarin is de bijbelse God zoals we die kennen uit de JC-traditie concreet aanwezig.

Vandaag beleven wij mensen misschien méér dan ooit voorheen onze betrokkenheid op de wereld en onze medemensen vanuit heel wat verschillende levensbeschouwingen en religieuze overtuigingen ieder met zijn eigenheid en met zijn eigen accenten.

Over hoe ik zelf vanuit de christelijke traditie dat samengaan van "geloof en inzet" of "geloven en doen" als gevangenis aalmoezenier in mijn leven beleef en er een plaats probeer aan te geven zal ik in wat volgt kort iets vertellen. De keuze voor het sociale en pastorale werk,

heb ik het sterkst gevoeld, en daar ook over nagedacht tijdens een stage in de Arkgemeenschap van Jean Vanier te Trosly-Breuil. Daar heb ik tijdens de momenten van samenzijn en leven met zwaar fysiek en mentaal gehandicapte mensen, doorheen hun scherpe kretten en in hun vragende blik a.h.w. een nieuw appél ontdekt.

De blik - het gelaat zegt Levinas - van de zwakke en kwetsbare mens, is als een oproep dat ons hele leven overhoop haalt en alle waarden en ideeën omkeert. Deze blik zie ik ook in het gelaat van de gedetineerde zieke, de bejaarde de vluchteling.

En zo heb ik leren inzien en verstaan dat inzet of de dienst aan de medemens Godsdiens is. God laat zich niet dienen los van zijn mensen (wie ze ook zijn) Maar juist in hen. Zo begreep ik tevens in de Ark, maar ook later nog beter in de gevangenis dat lijden en kruis

een onderdeel (of beter kunnen) zijn van het leven. En dat het tot voltooiing brengen van ons menselijk leven ook **kan** gebeuren door het

lijden, de mislukking of de pijn heen. We moeten dus niet aarzelen om die weg te gaan. Let op, we moeten die weg uiteraard niet zoeken maar ik bedoel daarmee enkel dat we ook wanneer het pijnlijke, het negatieve deel uitmaakt van het leven geen angst moeten hebben om het leven te blijven omarmen (want niets is God vreemd).

Inspiratie en kracht voor het pastoraal werk gaat voor mij ook samen met een zoekend, kritisch en bevragend geloofsleven en uiteraard ook met een persoonlijk gebedsleven. Bij dat laatste speelt voor mij als jezuïet de ervaring van Ignatius van Loyola een belangrijke rol. Ignatius is de stichter van de S.j.en schreef een boekje de GO /"cahier du maître", dat geen leesboek is wel een handboek en wat kort door de bocht uitgedrukt een handboek met tips voor bezinning/meditatie en waarin hij, en daarom vernoem ik het hier ook opvallend, bij de aanvang van dat werk, in een éérste oefening de lezer uitnodigt om te bidden voor het kruis, of sterker nog voor de gekruisigde Christus.

Bidden voor het kruis is voor Ignatius een belangrijk moment. Onder andere, omdat het een uitnodiging is om stil te staan, na te denken, te verwijlen bij een Jezus die aan het kruis wordt geconfronteerd met een God die zwijgt, met een Vader die afwezig lijkt. Het antwoord op Jezus' vraag "Mijn God mijn God waarom hebt gij Mij verlaten?" blijft uit. Dat is ook de ervaring van de zwakke: de zieke, de gemarginaliseerde de vreemdeling of de gevangene. Hun vraag: waarom moet ik lijden, waarom word ik uitgestoten, hoe is het mogelijk dat ik tot zo een wandaad gekomen ben in mijn leven... al deze vragen vinden geen gehoor en heel dikwijls ook geen antwoord. Daarom herkent de Mt-Jezus zich ook bij uitstek in de ervaring van de zwakke man of vrouw en sterker nog identificeert Hij zich ook met de zieke, de vreemdeling, de naakte of de gevangene en roept Hij ons op ook hen nabij te zijn. (Mt25)

We zullen nooit pasklare antwoorden kunnen geven op de "waarom vraag" van het lijden dat de mens aanricht of dat ons als mens werd aangedaan. Zoals bij Jezus, zal deze vraag waarschijnlijk onbeantwoord blijven maar zoals de vrouwen onder het kruis kunnen we als

pastores wel met de lijdende op weg gaan... aan zijn/haar toestand iets proberen te doen, het lijden een stukje mee helpen dragen.

De eerste persoon die destijds in de nieuwe nog niet afgewerkte gevangenis te Brugge per helikopter door de politie langs het dak werd binnengebracht was een uit enorme stuk wrakhout uitgebeitelde Christusfiguur Hij bevindt er zich dus voor altijd, levenslang opgesloten als troost en als hoop voor alle gedetineerden. Een symboliek die de mannen en vrouwen er achter de tralies sterk raakt en aanspreekt tot op vandaag.

Nu inmiddels 19 jaar geleden stapte ik "zomaar" de gevangeniswereld binnen, en daardoor stapte ik ook het levensverhaal binnen van de vele mannen en vrouwen die verblijven in onze gevangenissen. Zoiets doe je toch niet "zomaar"? Hoe hachelijk die onderneming wel was, drong inderdaad pas tot me door toen ik voor het eerst aan de poort van de gevangenis stond. Ik kon op dat ogenblik nog niet vermoeden hoe verrijkend die ervaring zou worden.

Enkele maanden voordien was er me gevraagd geweest om als gevangenispastor te werken in de instelling. Ik ben als jezuïet binnen mijn orde steeds het verlangen blijven uitspreken om me in te zetten voor armen, gebroken en kleine mensen, zoals Jezus dat ook deed. En één gevoel kwam en komt daarbij nog steeds het sterkst naar boven: namelijk het gevoel van dankbaarheid. Dankbaar dat ik uiteindelijk als mens ben mogen groeien in het pastorale werk en mag zijn voor God en voor mijn medemensen diegene die ik nu "ben". Wanneer we terugblikken op ons leven en zien hoe we daarin mochten en mogen groeien durf je met de jaren voor jezelf met enige mildheid zeggen dat het uiteindelijk "goed" is.

Door trouw te blijven aan mezelf én mijn levensgeschiedenis krijgt het leven uiteindelijk méér diepgang. Familie- en kennissenkring of anderen die slechts heel even je levenspad kruisen of zij met wie je samenleeft- en werkt laten je dit ook ervaren. Er ligt er ergens een rode draad in het leven. En misschien komen we daarbij tot de ontdekking dat er al heel wat wondere dingen gebeurd zijn in ons leven,